

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1943 ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ: 20^η ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1944

Κύριοι Ἐταῖροι,

Κατ' ἔθος παλαιὸν προτάσσομεν τὸ εὐλαβὲς μνημόσυνον, τὸ εἰς τοὺς ἀποθανόντας ἑταίρους ἀναφερόμενον, διπλὴν αἰσθανόμεθα θλίψιν καὶ διότι ἡμεῖς ἔστερήθημεν πιστῶν συναγωνιστῶν καὶ διότι ἐκείνοι ἀπῆλθον πλήρης τῆς ἐθνικῆς πικρίας, τῆς συνεχούσης πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν, δὲν ἐπεῖδον δὲ τὴν πραγμάτων τῶν μυχιῶν ἐλπίδων τῆς πατρίδος.

Ἐκ τῶν ἐπιτίμων ἑταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἐταιρεία τὸν Καθηγητὴν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Φρειβούργου Walther Kolbe, ὁ ὁποῖος εἶχε τελευταῖον στενώτερον συνδεθῆ μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν ζητημάτων τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐρεύνης περὶ τὴν οἰκοδομικὴν ἱστορίαν τοῦ Παρθενῶνος. Ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιγραφικῆς ἀφορμηθεὶς ἤδη κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν διαμονὴν του ὁ Kolbe προήγαγε διὰ προσωπικῶν του μελετῶν τὴν χρονολογίαν τῶν ἀρχόντων τῶν Ἀθηνῶν, ἐδημοσίευσεν ἔπειτα τὸν τόμον τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Μεσσηνίας ἐν τῇ μεγάλῃ συναγωγῇ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, δι' ἄλληπαλλήλων μελετῶν

συνέβαλεν εἰς τὴν κατανόησιν τῶν σημαντικωτάτων ψηφισμάτων τοῦ Καλλίου καὶ τῆς μετ' αὐτῶν συνδεομένης οικονομικῆς μεταρρυθμίσεως τῶν Ἀθηνῶν ὡς καὶ τῆς συμπληρώσεως τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μνημείων, καὶ ἐδημοσίευσεν ἴδιον σύγγραμμα περὶ τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ Θουκυδίδου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐπιγραφικῶν μνημείων. Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπανειλημμένη διαμονὴ τοῦ Kolbe συνέδεσε τὸν ἄνδρα καὶ πρὸς τοὺς νεωτέρους τοῦ τόπου κατοίκους, διατηρεῖται δὲ πάντοτε ἀγαθωτάτη περὶ τοῦ ἥθους αὐτοῦ ἀνάμνησις.

Τοῦ Walther Judeich τὸ ὄνομα οὐδεὶς ἀσχολούμενος περὶ τὴν Τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν δύναται νὰ ἀγνοῇ οὔτε σήμερον οὔτε ποτὲ ἐν τῷ μέλλοντι διὰ τὸ πολυτιμότεον αὐτοῦ σχετικὸν σύγγραμμα, τὸ ὅποῖον κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ζωῆς του εἶχεν ἀποβῆ σχεδὸν ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιστημονικῆς του ὑπάρξεως.

Ὁ Judeich ἔδρασεν ὡς καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης, ὠφέλησε δὲ τὴν ἐπιστήμην καὶ δι' ἄλλου σημαντικοῦ συγγράμματος, τῶν Μικρασιατικῶν αὐτοῦ μελετῶν. Ἀνῆκε καὶ οὗτος εἰς τοὺς φίλους τοῦ ἡμετέρου τόπου, ὅσους εἶχε σχηματίσει ἡ εἰρηνικὴ περίοδος πρὸ τῆς ταραχῆς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν πνευμάτων, τῆς ἐπελθούσης διὰ τῆς παγκοσμίου λαίλαπος.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀπέθανεν ὑποκύψας προῶρως εἰς ὑπουλον νόσον ὁ ἐν τῷ Συμβουλίῳ ἀγαπητὸς ἡμῶν συνεργάτης Γεώργιος Ζαρίφης († 6-7-1943), γόνος ἐθνικῆς οἰκογενείας, μεγάλως συντελεσάσης εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως παρὰ τῷ ὑποδούλῳ Ἑλληνισμῷ καὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν ἀναμενόντων τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἀπὸ βαρέος ζυγοῦ ἀδελφῶν ἡμῶν. Ὁ Γεώργιος Ζαρίφης ἔφερεν ἀξίως τὸ βῆρος τῆς κληρονομίας καὶ παρηκολούθει μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος πᾶν ἐθνικὸν ἐκπαιδευτικὸν ζήτημα, ἔδειξε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ Συμβουλίῳ συνεργασίαν πᾶσαν προθυμίαν καὶ κατανόησιν διὰ τὰ ζητήματα τοῦ ιδρύματος ἡμῶν.

Ὁ ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἄλλοτε

σύμβουλος τῆς Ἑταιρείας Κωνσταντῖνος Δυοβουνιώτης, ἐπιφανῆς ἐπιστήμων καὶ ὑπερόχου ἤθους ἄνθρωπος, ἀπέθανε καταλείπων ὄντως κενὸν καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐν παντὶ ἐπιστημονικῷ ἰδρύματι, ὅπου ἡ συνεργασία αὐτοῦ ὑπῆρξε πάντοτε ἁρμονικὴ διὰ τὴν ἡρεμίαν τῶν τρόπων καὶ γόνιμος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς κρίσεως.

Ὁ Κωστῆς Παλαμάς, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον κατηύγασε τὸν νεοελληνικὸν Παρνασσόν, ἐξέλιπε μετὰ μακρὰν νόσον, ἡ ὁποία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐκράτησεν αὐτὸν μακρὰν πάσης ἐθνικῆς ἐπικοινωνίας. Συνδυάζων ὁ ποιητῆς λογοτεχνικὴν εὐρυμάθειαν μετὰ θαυμαστῆς φαντασίας ἔφερε τὸν ἀετὸν αὐτοῦ ὑψηλὰ καὶ ἐκεῖθεν συνήρπασε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς του τὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὸν ἀνθρώπινον καθόλου κόσμον, καὶ ἐξωγράφησε δι' ἀνεξιτήλων χρωμάτων τὴν ζωὴν. Γνώρισμα τῆς ὑπάρξεώς του ὑπῆρξεν ἡ μετριοφροσύνη καὶ ὁ ἄρτιος αὐτοῦ ἀνθρωπισμός, γνήσια χαρακτηριστικὰ τῆς εὐγενείας τῆς διανοίας του.

Τὸ ψύχραιμον μέλλον θὰ κρίνῃ ἐμβριθέστερον τὸ εὐρὺ αὐτοῦ ποιητικὸν καὶ καθόλου λογοτεχνικὸν ἔργον καὶ μακρὰν πάσης ὑπερβολικῆς προσωπολατρικῆς διαθέσεως ἢ ἀντιθέσεως θὰ ἀπονεύμῃ εἰς τὸν ἐπιφανῆ ποιητὴν καὶ ἄνθρωπον τὴν προσήκουσαν θέσιν.

Ὁ Γεώργιος Χαριτάκης, Καθηγητῆς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν, ἀπέθανε προῶρως ὑποκύψας εἰς ὄξειαν νόσον, ἐστερήθη δὲ ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ καὶ ἀρτίου ἐπιστήμονος καὶ ὀφελίμου διδασκάλου. Ἴδιαν ἔχων ἀνέκαθεν κλίσιν πρὸς τὰ ζητήματα τῶν βιβλιοθηκῶν εἶχε καὶ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ συνεργασθῆ μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Νικολάου Πολίτου διὰ τὴν τακτοποιήσιν τῆς μοναδικῆς ἡμῶν ἀρχαιολογικῆς βιβλιοθήκης, βραδύτερον δὲ κατώρθωσε νὰ ὠφελήσῃ γενικώτερον τὰς βιβλιοθήκας τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῶν βιβλιοθηκῶν, τοῦ ὁποίου ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ διετέλεσε πρόεδρος. Καὶ τὰ δημοσιεύματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὰ βιβλιοθηκονο-

μικὰ ζητήματα, τὰ δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, καὶ ἡ ἐποπτεία ἢ ἀσκηθεῖσα ἰδίᾳ εἰς τὰς μακρὰν τοῦ κέντρου βιβλιοθήκας, ἀποτελοῦσιν ἀναμφισβήτητον πρόοδον διὰ τὰ παρ' ἡμῖν πράγματα καὶ τίτλον τιμῆς διὰ τὴν μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος συνεργάτου καὶ φίλου.

Λύπην πολλὴν ἐπροξένησεν εἰς τὴν Ἑταιρείαν καὶ ὁ θάνατος τοῦ γνωστοῦ βιομηχάνου Ἰωάννου Φίξ, ὁ ὅποιος παρὰ τὴν σύγχρονον ζωὴν ἐνδιεφέρετο καὶ διὰ τὸν ἀρχαῖον βίον, ἀπὸ πολλῶν δὲ ἐτῶν μετεῖχε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Τὸν Διευθυντὴν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου Κωνσταντῖνον Κωνσταντόπουλον δὲν ἀπώλεσε μόνη ἡ Ἑλληνική, ἀλλὰ καὶ ἡ διεθνὴς ἐπιστήμη τῆς νομισματολογίας καὶ ἰδίᾳ τῆς βυζαντινῆς σιγίλλιογραφίας. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἀφιερωθεὶς εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον ὁ Κωνσταντόπουλος προσέφερεν εἰς αὐτὸ μακρὰς καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας ἰδίᾳ ἐν τῇ συντάξει τῶν περιγραφικῶν καταλόγων τοῦ Μουσείου παρὰ τὴν ἄλλην συστηματικὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν. Ἀφοσιωθεὶς δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῆς Βυζαντινῆς νομισματικῆς ἑξαιρέτως διεκρίθη εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν μολυβδοβούλλων καὶ ἔδειξε διὰ πλείονων μελετῶν τίνα σημασίαν ἔχουσι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντινοῦ βίου, τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ, τὰ μολύβδινα ταῦτα σφραγίσματα, τῶν ὁποίων μετ' ἀσφαλείας καὶ ἀλαθῆτου εὐστοχίας ἀνεγίνωσκε τὰς συντετημένους καὶ δυσαναγνώστους ἐπιγραφάς. Ὁ τόμος, τὸν ὅποιον ἐδημοσίευσεν περὶ τῶν Βυζαντιακῶν μολυβδοβούλλων τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, εἶναι ἀψευδῆς μάρτυς τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων ἀρετῶν τοῦ Κωνσταντοπούλου ὡς καὶ τῆς εὐρείας αὐτοῦ γνώσεως ὀλοκλήρου τοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν. Ἐτοιμάζων δὲ καὶ γενικὴν συναγωγὴν πάντων τῶν ἐκασταχοῦ εὐρισκομένων μολυβδοβούλλων εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανορθώσῃ πλείστας ἐσφαλμένας ἀναγνώσεις καὶ ἐρμηνείας ξένων ἐκδοτῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ πολλοῦ Schlumberger, εἶναι δὲ ὕντως δυστύχημα ὅτι δὲν ἐπρόφθασεν νὰ περατώσῃ

τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦτο, τὸ ὁποῖον θὰ ἀπέβαινε καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος τίτλος. Ἀπὸ τῆς αὐτῆς πείρας καὶ περιουσίας ὀρμώμενος ἐξέδωκε πρὸ τινων ἐτῶν καὶ τὴν πλουσιωτέραν Συλλογὴν μολυβδοβούλλων, τὴν ὁποίαν εἶχε δωρήσει εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον ὁ ἀείμνηστος Ἀναστάσιος Κ. Π. Σταμούλης, ὁ ἐκ Σηλυμβρίας φιλογενέστατος Ἕλλην.

Ἄλλὰ καὶ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης ἦτο ἐμβριθῆς γνώστης ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος, ἀνήκει δὲ εἰς τοὺς πρώτους, οἱ ὅποιοι μετ' ἐπιστήμης ἠσχολήθησαν, ἔστω καὶ ἐν παρόδῳ, περὶ τὴν Βυζαντινὴν τέχνην, ἐξέδωκε δὲ καὶ μικρὸν, ἀλλ' ὠφελιμώτατον διὰ τοὺς τότε χρόνους ἐγγχειρίδιον, κινήσαν τὴν προσοχὴν εὐρυτέρου κύκλου εἰς σημαντικὴν περιόδον τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν πολιτισμοῦ. Σημαντικὴ δὲ ὑπῆρξε καὶ ἡ περὶ τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς τοῦ Ἰλισσοῦ πραγματεία τοῦ Κωνσταντοπούλου, ἡ ὁποία καθώρισε ταύτην ὡς τὸ Μαρτύριον τοῦ Λεωνίδα καὶ προωδοποίησε τὴν μετέπειτα εὐρεῖαν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν καὶ ἐπιστημονικὴν δημοσίευσιν τοῦ συναδέλφου κ. Σωτηρίου.

Τὸ ὄριον τῆς ἡλικίας, τὸ ὁποῖον ἔπληξε τὰ ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα κυρίως, ἔπληξε καὶ τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον διὰ τῆς βιαίας, λόγῳ τοῦ ἐπιβληθέντος ὀρίου, ἀπομακρύνσεως τοῦ μακαρίτου Κωνσταντοπούλου. Ἐκτοτε ὁ προῶρος ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς θέσεώς του ἐπιστήμων πλήρης πικρίας ἀπεμακρύνθη καὶ ἀπὸ πάσης ἀναστροφῆς καὶ διήγαγε τὸν βίον του παλαίων κατὰ τῶν νέων συνθηκῶν τῆς ζωῆς, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἦτο οἰκονομικῶς παρεσκευασμένος, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνήκοντες εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον. Εἰς τὸν νέον τοῦτον τραχὺν ἀγῶνα, εὐρεθεὶς ἄοπλος, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ καὶ ἐσβέσθη ἡρέμα ἀνὴρ ἐντιμότητος καὶ ἐπιστήμων ἀξιολογώτατος.

Ἄλλὰ καὶ τῆς Ἑταιρείας ἡ ὑπαρξίς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς ὑπῆρξε καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1943 νεκροφανῆς διὰ τὰς γνωστὰς εἰς πάντας ἐθνικὰς συνθήκας, τῶν ὁποίων ἀδημονοῦντες ἀναμένομεν τὴν μεταβολήν, ἵνα

καὶ ἡ Ἐταιρεία δυνηθῆ ἔν ποθητῇ εἰρήνῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἔνδοξον αὐτῆς ζωὴν μετ' εὐτυχούσης τῆς πατρίδος.

Πάσχουσα καὶ ἡ Ἐταιρεία οικονομικῶς, ὅπως καὶ πᾶν ἴδρυμα πνευματικὸν καὶ ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι κερδοσκοπικόν, δὲν ἠδυνήθη καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1943 μῆτε ἀνασκαφὰς νὰ ἐκτελέσῃ, μῆτε τὰ ἐπιστημονικὰ αὐτῆς δημοσιεύματα νὰ συνεχίσῃ, μῆτε τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς ἀξιολόγως νὰ πλουτίσῃ¹, ἀλλὰ περιορίσθη εἰς τὴν συντήρησιν τῶν ὑπαρχόντων καὶ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών της.

Οἱ πόροι τῆς Ἐταιρείας ὑπῆρξαν ἠλαττωμένοι κατὰ τὰ ἐκ τῆς εἰς χρεόγραφα περιουσίας αὐτῆς εἰσοδήματα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὰς ὑφισταμένας συνθήκας εἶναι μηδαμινά, διὰ τοῦτο δὲ καὶ δὲν εἰσπράττονται συμφώνως πρὸς ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου.

Ἐν τῷ πνεύματι τῆς διασώσεως τῆς εἰς δημοσιεύματα περιουσίας τῆς Ἐταιρείας τὸ Συμβούλιον ἀνέστειλε τὴν πώλησιν τῶν συγγραμμάτων τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκδεδομένων, διότι ἐκρίθη σκόπιμον νὰ συντηρηθῆ ἢ εἰς εἶδος περιουσία αὕτη ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας, ἀντὶ νὰ συσσωρευθῆ εἰς ξένας ἀποθήκας πρὸς ἐπένδυσιν τοῦ διαρκῶς ἐξαμιζομένου χαρτίου νομίσματος. Τὰ ἐκ τῶν δημοσιευμάτων αὐτῆς ἄλλως τε ἀποκομιζόμενα ἐκάστοτε κέρδη τῆς Ἐταιρείας οὐδέποτε ἐκάλυψαν τὰς δαπάνας αὐτῆς, οὐδ' ἀπέβλεψεν αὕτη ποτὲ μέχρι τοῦδε εἰς κέρδη, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐπιστήμης, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καὶ μόνον δαπανᾷ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ διαθέσῃ, πιστὴ εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν παντὸς ἐπιστημονικοῦ καθιδρύματος.

Κατὰ ταῦτα ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀντεπεξέρχεται σήμερον κατὰ τῶν δυσχερειῶν τῆς περιστάσεως ἔχουσα ὡς οικονομικὸν ἔρεισμα τὰ ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν καθαρῶν εἰσπράξεων τῶν Κρατικῶν Λαχείων χρηματικὰ ποσά, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι δικαιώματα τῆς Ἐταιρείας λόγῳ τῆς συγχωνεύσεως

¹ Εἰς τὴν βιβλιοθήκην εἰσῆχθησαν α) ἐξ ἀγορᾶς τόμοι 45 β) ἐξ ἀνταλλαγῆς τόμοι 6 καὶ γ) ἐκ δωρεᾶς τόμ. 13 ἥτοι ἐν ὅλῳ τόμοι 64.

τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων λαχείου αὐτῆς μετὰ τοῦ κρατικοῦ λαχείου ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου.

Εἶναι πρὸς τούτους προφανὲς ὅτι ἀφοῦ οἱ ἄλλοι σκοποὶ τῆς Ἑταιρείας ὡς ἐπιστημονικοῦ ἰδρύματος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτελῶνται ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὁλόκληρος ὁ προϋπολογισμὸς αὐτῆς ἀφιερῶνται κυρίως καὶ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ μικροῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑταιρείας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν θὰ κατορθοῦτο, ἐὰν δὲν ἐπῆρχετο αὔξησις τῆς παρὰ τοῦ Δημοσίου ἀποδόσεως, περὶ τῆς ὁποίας θὰ γίνῃ εὐθὺς ἀμέσως λόγος.

Ἐνθυμοῦνται ἴσως οἱ κύριοι Ἑταῖροι ἐκ τῆς περυσινής λογοδοσίας τοῦ Συμβουλίου ὅτι, μετὰ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἑταιρείας ὡς ἰδιωτικοῦ σωματείου ἐπὶ μίαν καὶ πλέον ἑκατονταετίαν, ὅπως παραδόξως ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, χωρὶς οὐδὲν νὰ μεσολαβήσῃ γεγενὸς μεταβάλλον τὰ πράγματα, ὅτι ἡ Ἑταιρεία εἶναι νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου καὶ ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν νομικὴν ταύτην αὐτῆς ὑπόστασιν ὄφειλε νὰ ρυθμίσῃ τὴν οἰκονομικὴν αὐτῆς ζωὴν.

Τὸ Συμβούλιον ἔχον καθῆκον νὰ προασπίσῃ τὸν ἀναμφισβήτητον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας τοῦ ἰδρύματος ἀπορρέοντα νομικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, προσέφυγεν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Ἡ δημοσία διαδικασία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας βασιζομένη εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν καὶ ἀναγνωσθεῖσαν μακρὰν καὶ ἀπολύτως εὐνοϊκὴν πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς Ἑταιρείας εἰσήγησιν, ἀπέδειξεν ὅτι παρὰ τῶ ἀνωτάτῳ δικαστηρίῳ δὲν ἐγεννήθησαν ἀμφιβολίαι περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς νομικῆς προσωπικότητος τοῦ ἡμετέρου ἰδρύματος. Ἐν τούτοις τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἐπειδὴ διὰ προγενεστέρας αὐτοῦ ἀποφάσεως εἶχε χαρακτηρίσει τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ὡς δικαστικὰς, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν τούτου, ἀλλ' ἔκρινε τύποις ἀπαράδεκτον τὴν προσφυγὴν τῆς Ἑταιρείας. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὸ Συμβούλιον ὀφείλει νὰ ἐξάσῃ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπικουρίαν τοῦ κ. Στεφάνου Στρέϊτ καὶ τοῦ κ. Δασκαλάκη καὶ νὰ ἐκφράσῃ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ διὰ τὴν πολύτιμον καὶ πεφω-

τισμένην ἀμφοτέρων υπεράσπισιν τῆς ἱστορικῆς ταύτης διὰ τὴν Ἐταιρείαν ὑποθέσεως.

Πρὸ τοιαύτης ἐκβάσεως εὐρεθεῖσα ἡ Ἐταιρεία καὶ κρίνουσα ὅτι ἐπιδιώξις δικαστικῆς λύσεως θὰ ἐπεβράδυνε τὸν τερατισμὸν τῆς δημιουργηθείσης ἐκκρεμότητος, παρ' ὅλην δὲ τὴν προφανῶς εὐνοϊκὴν ἀναμενομένην ἔκβασιν, θὰ ἐπεβάρυνε τὸ ἴδρυμα καὶ δι' οἰκονομικῶν θυσιῶν — προετίμησε νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ διευθέτησιν τοῦ ἀπροσδοκῆτως γεννηθέντος ζητήματος.

Ὅντως δὲ ἡ πρόθυμος ἀρωγὴ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης συνετέλεσεν, ὥστε νὰ γίνουσι δεκταὶ αἱ ἀπόψεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς Κυβερνήσεως νὰ δημοσιευθῇ ὁ ὑπ' ἀριθ. 476 ἀναγκαστικὸς νόμος τῆς 10ης Αὐγούστου 1943, περιληφθεὶς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 260 φύλλον τοῦ Α' τεύχους τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 13ης Αὐγούστου 1943 καὶ φέρων τὸν τίτλον «περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας». Ὁ νόμος οὗτος ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὰ τὸ ἡμέτερον ἴδρυμα οὐχὶ μόνον ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς νομικῆς αὐτοῦ προσωπικότητος, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ἄλλα τινὰ σημεῖα, ζωτικώτατα διὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν περαιτέρω δρᾶσιν αὐτοῦ.

Σημειωτέον ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐρρυθμίσθησαν τὰ τῆς Ἐταιρείας διὰ τοῦ Νόμου 2448 τῆς 24 Ἰουνίου 1920, δημοσιευθέντος εἰς τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Ἰουνίου 1920 φύλλον τοῦ Α' τεύχους τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Ἐν τῷ νόμῳ ἐκείνῳ ἀνεγνωρίζετο ἡ Ἐταιρεία ὡς ἐπιστημονικὸν ἴδρυμα, ἀλλ' οὐδεὶς ἐγένετο χαρακτηρισμὸς τῆς νομικῆς αὐτοῦ προσωπικότητος, διότι ἀσφαλῶς δὲν ἐφαντάζετο ὁ νομοθέτης ὅτι ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ γεννηθῇ ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου προκειμένου περὶ ἰδιωτικοῦ ἰδρύματος ἀπὸ τοῦ 1837 λειτουργοῦντος ὡς τοιούτου, ἔχοντος ἰδίαν περιουσίαν καὶ διοικουμένου ὑπὸ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῶν ἐκλεγομένου διοικητικοῦ συμβουλίου.

Ἦδη ὁ νεαρὸς νόμος 476 τοῦ 1943 ῥητῶς ὁρίζει ἐν ἀρθρῷ 1ῳ ὅτι «ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀναγνωρίζεται

ὡς ἐπιστημονικὸν ἴδρυμα καὶ εἶναι ὡς ἀφ' ἧς ἰδρυθῆ, νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου». Ὡσαύτως ἐν τέλει τοῦ 2ου ἄρθρου, τὸ ὁποῖον διαγράφει ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ συμφώνως πρὸς τὸν Ὁργανισμὸν αὐτῆς τὸν σκοπὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀναγράφεται ὡς ἐδάφιον 4 ὅτι «ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία οὐδεμίαν ἀσκει κρατικὴν διοίκησιν».

Τοῦ ἄρθρου 3 τὸ δεύτερον ἐδάφιον καθορίζει σαφῶς τὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐταιρείας, ἣτις «διεξάγεται συμφώνως πρὸς τὸν Ὁργανισμὸν ταύτης, ἀποκλειομένης πάσης ἄλλης ἐλεγκτικῆς διατυπώσεως», ὁρίζεται δὲ πρὸς τούτοις ὅτι «ὁ ἐτήσιος ἀπολογισμὸς ὑποβάλλεται πρὸς τὴν Γεν. συνέλευσιν τῶν ἐταίρων, ἣτις εἶναι μόνη ἀρμοδία, ὅπως ἐγκρίνη αὐτόν, ἅτε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀποτελοῦσης ἀρχῆθεν νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου»

Σημαντικὸν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐταιρείας εἶναι τὸ ἄρθρον 4, διότι σαφῶς καὶ ἀναντιλέκτως καθορίζεται ἐν αὐτῷ ἡ φύσις τῶν ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἀποδιδομένων εἰς τὴν Ἐταιρείαν ποσοστῶν ἐκ τῶν κερδῶν τῶν Κρατικῶν λαχείων. Εἶναι δηλ. ἡ Ἐταιρεία δικαιούχος ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τῶν κρατικῶν λαχείων καὶ ὁ νέος νόμος ἀναγνωρίζει τοῦτο ὡς ἑξῆς: «ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἔνεκα τῆς συγχωνεύσεως τοῦ λαχείου αὐτῆς μετὰ τοῦ λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν ἐκ τούτου μετέπειτα προελθόντων Κρατικῶν λαχείων ἔχει δικαιώματα ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων τῶν λαχείων τοῦ Κράτους κατὰ τὸ ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν οἰκείων νόμων ὀριζόμενον ποσοστὸν, ὅπερ ὅμως δὲν δύναται ὀψοδῆποτε νὰ εἶναι κατώτερον τῶν εἴκοσιν ἑκατοστῶν τῶν καθαρῶν προσόδων τῶν Κρατικῶν Λαχείων».

Τὸ Δημόσιον ἐστηρίζετο πάντοτε εἰς τὴν ἐν ἔτει 1903 γενομένην συγχώνευσιν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας μετὰ τοῦ τότε ὑφισταμένου λαχείου τοῦ ἐθνι-

κοῦ στόλου καὶ ἐχορήγει εἰς τὴν Ἐταιρείαν ὠρισμένον κατ' ἔτος χρηματικὸν ποσὸν ἀντιπροσωπεῦον τὰ ὑπολογισθέντα εἰσοδήματα αὐτῆς ἐκ τοῦ συγχωνευθέντος ἀρχαιολογικοῦ λαχείου. Ἦτο δὲ τὸ ποσὸν ἐκεῖνο σημαντικόν, ἀποτελούμενον ἐξ ὕγιους νομίσματος. Ἀλλὰ τὸ δημόσιον ἀθετήσαν τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ τὴν ἐκ τριακοσίων χιλιάδων δραχ. ἐτησίαν χορηγίαν πρὸς τὴν Ἐταιρείαν ἠλάττωσε τῷ 1909 διὰ νόμου εἰς τριάκοντα μόνον χιλιάδας δραχμῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον, ὅπως αὐθαιρέτως, διεβίβασεν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους, ἣ ὅποια οὐδὲν εἶχε πρὸς τοῦτο δικαίωμα. Ἐν τῷ μεταξὺ κατωρθώθη, ὅπως ἡ χορηγία αὕτη, ὅπως ἐσφαλμένως ἐξηκολούθει νὰ λέγεται, ἀναβιβασθῆ εἰς πενήκοντα χιλιάδας δραχμῶν ἐτησίως. Μόλις δὲ τῷ 1934 ἐπὶ Κυβερνήσεως τοῦ ἀειμνήστου Π. Τσαλδάρη κατόπιν ἐκτενοῦς ὑπομνήματος τοῦ Συμβουλίου ἐκθέσαντος τὰ δικαιώματα τῆς Ἐταιρείας καὶ τὴν ἄδικον ἀπέναντι αὐτῆς στάσιν τοῦ Κράτους, ἐδέχθη ἡ Κυβέρνησις Ὑπουργοῦντος τῆς τε Προνοίας καὶ τῆς Παιδείας τοῦ κ. Ἰωάννου Μακροπούλου νὰ αὐξήσῃ τὸ χορηγούμενον εἰς τὴν Ἐταιρείαν ποσὸν ὅπερ, μετὰ τινὰς μικρὰς διακυμάνσεις, ἀνῆλθεν εἰς τὸ πάγιον ποσὸν τῶν πεντακοσίων χιλιάδων δραχμῶν ἐτησίως. Πρώτην δὲ φορὰν ἐν τῷ ῥυθμιστικῷ τοῦ λαχείου κοινωνικῆς προνοίας νόμῳ ἐγένετο τότε λόγος περὶ ἀποδόσεως εἰς τὴν Ἐταιρείαν, συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ Συμβουλίου φερομένην λεκτικὴν διατύπωσιν, ἣτις σαφῶς δηλοῖ ὅτι πρόκειται περὶ ὀφειλομένων, διότι οὐδεὶς ἀποδίδει ὅ,τι δὲν ὀφείλει.

Ἐκτοτε πάντες οἱ ῥυθμιστικοὶ τῶν λαχείων οἰκονομικοὶ νόμοι ὁμιλοῦσι περὶ ἀποδιδομένων εἰς τὸ ἡμέτερον καθίδρυμα ποσοστῶν ἐκ τῶν προσόδων τῶν Κρατικῶν λαχείων καὶ ὑπονοοῦσι τὸ δικαίωμα τῆς Ἐταιρείας. Πρῶτος ὁ νεαρὸς νόμος 476 ὁμιλεῖ ἀπροκαλύπτως περὶ δικαιωμάτων τῆς Ἐταιρείας, τὰ ὅποια εἶχον δημιουργηθῆ πρὸ τεσσαράκοντα ὄλων ἐτῶν, ἀλλὰ τοσαύτας ὑπέστησαν ὀδυνηρὰς διὰ τὸ ἴδρυμα περιπετείας, παρασυρθέντα εἰς τὴν

δίνην προσωπικῶν ἀντιθέσεων καὶ αὐθαιρέτου κρατικῆς ἀντιλήψεως.

Παρὰ ταῦτα ὁ νεαρὸς νόμος καθώρισεν ὡς ἐλάχιστον ὄριον τῆς ἀποδόσεως τὰ εἴκοσιν ἑκατοστὰ τῶν καθαρῶν προσόδων τῶν Κρατικῶν λαχείων ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε χορηγουμένων δέκα ἑκατοστῶν, οὕτω δὲ ἐνισχύθη οἰκονομικῶς ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὴν δυσχερεστάτην περίστασιν, καθ' ἣν οὐδένα ἄλλον πόρον ἔχει.

Ἐν τέλει ὁ εἰρημένος νόμος κατήργησε τὸν μνημονευθέντα παλαιότερον περὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας νόμον 2448 τοῦ 1920 ὡς καὶ τὰς ἀσυμβιβάστους πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς νομικῆς προσωπικότητος τοῦ ἰδρύματος νομικὰς διατάξεις περὶ προληπτικοῦ ἐλέγχου, αἵτινες καὶ προεκάλεσαν τὸ ὅλον ζήτημα, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσαν, ἀκουσίως, εἰς τὴν ῥύθμισιν αὐτοῦ.

Τὸ Συμβούλιον λογίζει ἑαυτὸ εὐτυχές, διότι διηυθετήθη θεμελιῶδες ζήτημα ἀσφαλίζον τὴν αὐτοτέλειαν τῆς Ἐταιρείας καὶ τὰ ἐπὶ τῶν προσόδων τῶν Κρατικῶν λαχείων δικαιώματα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμήν εἶναι τὰ μόνα στηρίγματα τῆς οἰκονομικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἰδρύματος. Ἐλπίζομεν ὅτι τὸ εἰσόδημα τοῦτο θὰ ἀρκέσῃ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν μισθολογικῶν ὑποχρεώσεων κυρίως, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς κάλυψιν στοιχειωδῶν τινων ἄλλων ἀναγκῶν. Ἡ διεύθυνσις τῶν Κρατικῶν λαχείων προβλέπει αὔξησιν τῶν εἰσπράξεων, ἐπομένως δὲ καὶ τῆς εἰς τὴν Ἐταιρείαν ἀποδόσεως, ὀφείλομεν δὲ νὰ εὐχαριστήσωμεν καὶ τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν κ. Ἀριστ. Πέππαν καὶ τὸν Γεν. Διευθυντὴν τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ κ. Καρακατσάνην διὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐταιρείαν προθυμίαν, ἣτις δεικνύει πόσον κατανοεῖται ἡ σημασία τοῦ ἰδρύματος.

Σημειωτέον ὅτι πρὸ τινος χρόνου ἡ Ἐταιρεία ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐκμετάλλευσις ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας, κινδυνεύομεν δέ, ἐὰν τοῦτο διαδοθῆ, νὰ θεωρηθῶμεν ὑπὸ τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ ὅτι πωλοῦμεν τὰ ἀνασκαπτόμενα ἀρχαῖα, ἐνῶ ἡμεῖς διαβιβάζομεν

ταῦτα εἰς τὰ Μουσεῖα τοῦ Κράτους ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς ἀπομῆς καὶ πλέον ἑκατονταετίας.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὡς εὐχηθῶμεν, ὅπως παρέλθῃ ταχέως ἡ ἐθνικὴ περίστασις καὶ τὰ ἐκ ταύτης προερχόμενα δεινά, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν χώραν καὶ ἡ ἡρεμία καὶ ἡ ψυχραιμος σκέψις ἐν παντὶ ζητήματι.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀνήκει ἐκ τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς δράσεως εἰς τὰ ἐθνικὰ ἰδανικὰ καθιδρύματα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι τίτλους διὰ τὴν πατρίδα μονίμους καὶ ἀνεξιτήλους, ἐὰν δὲ ὁ οἰκονομικὸς τυφὼν, ὁ συνταράσσων τὰ πάντα, ἀπειλῇ καὶ τοὺς πνευματικούς τούτους φάρους, πᾶς τις ἐθνικῶς σκεπτόμενος καὶ κατ' ἐξοχὴν πᾶσα ἀληθῶς Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχουσι τὸ καθήκον νὰ συντρέξωσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τούτων, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι τὰ ἔθνη συντηροῦνται βεβαίως διὰ τῆς ὕλης, ἀλλὰ ζῶσι κυρίως διὰ τοῦ πνεύματος.